

РІШЕЛЬЄВСЬКІ ЧОМУЧКИ: З ЧОГО ВСЕ СКЛАДАЄТЬСЯ?

Усі тіла складаються з найдрібніших частинок речовини – молекул. У кожній речовині – свої молекули. **Ось модель молекули води:**

• Молекули складаються з атомів. Молекула води – з двох атомів водню та одного атому кисню.

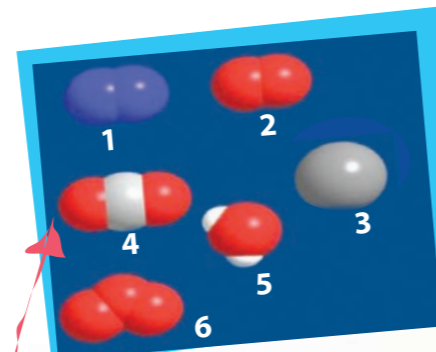

Модель молекули води

• Вода, лід і водяна пара складаються з одних і тих самих молекул, але розташовані вони по-різному. Поясни, у чому відмінність.

• Повітря – це природня суміш газоподібних речовин (азоту, кисню, водяної пари, вуглекислого газу, водню, аргону). А ще у повітрі є дрібні часточки пилу. Ось моделі деяких молекул повітря:

Моделі молекул і назви речовин, які входять до складу повітря: **1** – азот, **2** – кисень, **3** – аргон, **4** – вуглекислий газ, **5** – вода, **6** – озон (у дуже малих кількостях).

У школі „Почемучки” – заняття на тему „Що вивчає хімія?” для учнів 1–2 класів. Заслужений учитель України Цимбал Тетяна Вікторівна познайомила „чомучок” із природними та штучними матеріалами; речовинами, які люди використовують у побуті; з будовою речовин.

Як захоплює самостійно збирати моделі молекул! Денис Воропай, учень 11 класу Рішельєвського ліцею, переможець IV етапу Всеукраїнської олімпіади юних хіміків, показав юним хімікам цікаві досліди.

Передплатний індекс 89454

Головний редактор:
Дарія Біда, тел.:(032) 236-71-24,
e-mail: dabida@mis.lviv.ua
Дизайн і верстка: Каріне Мкртчян-Адамян

Підписано до друку 20.01.17,
формат 60x84/8.
Друк офсетний. Наклад 12 000 прим.
Адреса редакції: 79038, м. Львів,
а/с 9838. Надруковано в друкарні
ТОВ „Видавничий дім „УКРПОЛ”.

Юний хімік

(твое ім'я та прізвище)

№3/2017
ЛЮТИЙ

НАУКОВО-ПОПУЛЯРНА ТЕМАТИЧНА ПРИРОДНИЧА ГАЗЕТА ДЛЯ РОЗУМНИКІВ І РОЗУМНИЦЬ

ОКЕАН, ЯКИЙ НЕ МАЄ БЕРЕГІВ

Чи здогадуєшся ти, що живеш на дні океану? Гадаєш, це жарт, бо в океані живуть водні мешканці, а ми, люди, живемо на Землі? А от і ні! Ми справді живемо на дні океану – повітряного! Він огортає всю Землю і обертається разом з нею. У нього немає берегів, а його дно – вся поверхня Землі: рівнини, гори, пустелі, моря. Цей океан називають **атмосферою**.

Повітря – це природна суміш газів. Найбільше у повітрі **азоту** та **кисню**, є незначна кількість **вуглекислого газу, водяної пари** та мізерна кількість **інших газів**.

Якщо повітря – це газ, то чому воно не покидає Землю? Бо газову оболонку утримує та сама сила, що й тебе – сила притягання до Землі. Підстрибни – і вона поверне тебе на Землю.

Повітря проникає скрізь. Воно утримує тепло, не дає замерзнути і пташці, яка настовбурчила пір'я, і тобі, коли ти одягаєш декілька шарів одягу, між яким є невидимий охоронець тепла – повітря. Атмосфера захищає Землю від перегрівання, переохолодження і від шкідливого космічного випромінювання.

Рослинам повітря необхідне не тільки для дихання, але й для живлення. У зелених листках на світлі з повітря утворюються цукри. Насіння рослин, комахи, птахи та інші істоти літають завдяки повітрю. Кисень, який є у повітрі, підтримує горіння. Усі живі істоти дихають киснем, навіть якщо вони живуть у воді. Лікарі стверджують, що здорова людина може протриматися без їжі 8 тижнів, без води – 3–5 днів, а без повітря – 2–3 хвилини.

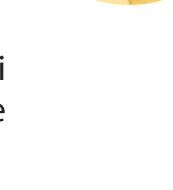
Без повітря немає життя! А щоб зберегти його, треба шанувати ліси. Вони очищують повітря від пилу, вбирають вуглекислий газ і дають нам кисень. Ліси – це легені нашої атмосфери.

Дарія Біда

ЗВІДКИ У СИРІ ДІРКИ?

Наукова казка

Зернята снідали. Після нічного сну мозок відчуває нестачу енергії, тому вся каша якнайкраще смакувала всім. Лапуня додала у кашу шматочки банана, Пустунчик – ягоди чорниці, а Розумник – горіхи та насіння льону. Справжня чудокаша для розумних та кмітливих!

Пустунчик вже зїв кашу і розглядав шматок жовтого твердого сиру на бутерброді:

– Цікаво, звідки взялися дірки в сири?

– Це дуже просто, – серйозно пояснила Лапуня. – Береш дірки і огортаєш їх густим сиром.

Пустунчик ображено насупився:

– Скажи, що сама не знаєш, звідки в сири дірки!

– Ну, не знаю, – знизила плечима Лапуня. – Дались тобі ці дірки! Зате я знаю, що якісний твердий сир – це корисний кисломолочний продукт з високим вмістом кальцію.

– Та це знають всі! – не вгамовувався Пустунчик. – А звідки дірки? Їх що, дрилем висвердлюють? Розумнику, скажи!

Розумник зосереджено їв, не звертаючи уваги на суперечку друзів. Він знав, що треба їсти повільно і ретельно пережовувати кожен шматок. Спокійно доїв кашу і запитав:

– А хто з вас знає, як виглядає пемза?

Пустунчик і Лапуня переглянулися. Напевне, Розумник думає про щось своє. Може, про гори?

– Пемза наскрізь пронизана порами і така легка, що не тоне у воді. Вона – наче заморожена мінеральна вода! – посміхнувся Розумник.

Лапуні сподобалося таке порівняння, і вона почала здогадуватися, куди веде розмову Розумник:

– А звідки беруться бульбашки у мінеральній воді? – підхопила вона думку Розумника.

– Звісно, з газу! – нетерпляче відповів Пустунчик. – До чого тут пемза і мінеральна вода?

– Мінеральна вода – газована. А пемза – це натуральний вулканічний продукт, який утворюється із дуже газованої, пінної лави. Вона твердне після того, як гази виходять назовні.

– Так само росте тісто, – вголос міркувала Лапуня. – Під дією дріжджів утворюються бульбашки вуглекислого газу, які його розпушують.

– Ну от, тепер ще й тісто! – нервував Пустунчик. – Ви знущаетесь, так?

– А коли виготовляють будівельні матеріали, то роль дріжджів виконує алюмінієвий порошок, – Розумник, здавалося, не чув Пустунчика. – Його змішують з вапняною водою, і утворюються бульбашки газу – водню. Будівельна маса твердне, і з неї виготовляють легкі газобетонні блоки. – Віднедавна Розумник відвідував гурток юних хіміків, і щоразу дивувався Зернят.

– Ой! – зойкнув Пустунчик і бутерброд з сиром зупинився на півдорозі до його рота. – То до жовтого сиру додають алюмінієвий порошок і вапно, щоб зробити у ньому дірки???

– Ні, Пустунчику! Розпушувачі сиру – це корисні харчові бактерії, такі ж, як і дріжджі, які додають у тісто. З'їдай спокійно свій бутерброд і поспішаймо, бо вже час до школи!

Дарія Біга

ЦІКАВИНКИ ВІД ЛАТУНІ

Виробники сиру називають дірки „очима”. Сир без дірок вони називають „сліпим”.

Сир утворюється внаслідок бродіння молока. Корисні бактерії утворюють кислоти, які надають сиру гострого смаку, і вуглекислий газ, бульбашки якого утворюють в сири дірки.

Бродіння сиру триває 20–30 днів.

Щоб отримати 1 кг сиру, треба 10 л молока.

Щоб посмішка людини на фото була природною, фотографи просять вимовити англійське слово „cheese” [чіз – „сир”]. Цікаво, що якщо це слово вимовляти українською – „сир”, то ефект буде такий самий.

ЛАБОРАТОРІЯ ПУСТУНЧИКА

РЕЦЕПТ ПОРИСТОГО ГІПСУ

Як виготовити кусок чудового легкого пористого гіпсу?

Тобі знадобиться: гіпсовий порошок, харчова сода, оцет.

Що потрібно робити:

1. Акуратно вимішай 8 ложок гіпсового порошку і воду, щоб отримати густу „кашу”.
2. 1 ложку харчової соди загаси оцтом, додай до розчину гіпсу.
3. Акуратно вимішай, почекай, поки гіпсова маса затвердне.
4. Моделлю з пористого гіпсу фігурки – він легко піддається обробці.

Що відбувається?

Гіпсова маса твердне, а вуглекислий газ, який виділяється, розпушує її.

